

Проф. др Гордана Илић-Попов,
ванредни професор Правног факултета, Београд

Међукомпанијска исплата дивиденди – хармонизација са правом Европске уније

1. Уводне напомене

Један од досадашњих, истина још увек релативно скромних, резултата у области хармонизације непосредних пореза представља и усвајање Директиве о пореском третману дивиденди које филијала исплаћује матичној компанији (*Parent-Subsidiary Directive*)¹⁾ (у даљем *тексту*: Директива) од стране Савета Заједнице 1990. године.²⁾ Ова Директива указује на два основна проблема са којима су суочене међународне групе компанија у ситуацији када филијала трансферише добит од пословања матичној компанији, која се налази у другој земљи-чланици Европске заједнице, било непосредно, било путем посредничке холдинг компаније. Реч је о следећим двама препрекама:

(1) порез по одбитку на дивиденде, који може да уведе земља резидентства филијале, и

-
1. **Директива 90/435/ЕЕЦ** од 23. јула 1990. године.
 2. Поред ове Директиве, Савет је усвојио и Директиву 90/434/ЕЕЦ о пореском третману код статусних промена (1990), а исте године је потписана и Арбитражна конвенција о елиминацији двоструког опорезивања у вези са усклађивањем добити повезаних предузећа. Сем тога, Савет је знатно раније усвојио још две директиве релативно ограниченог значаја, и то: Директиву 77/799/ЕЕЦ о узајамној помоћи код непосредног и посредног опорезивања (1977) и Директиву 69/335/ЕЕЦ о такси на капитал (1969).

(2) укључивање примљених дивиденди у опорезиву добит матичне компаније у земљи њеног резидентства, због чега долази до појаве економског двоструког опорезивања.

Због потребе да се обезбеди слободно кретање дивиденди између филијале и матичне компаније, које су резиденти различитих земаља-чланица Европске уније, тј. да би се међукомпанијским дивидендама пружила одређена пореска привилегија, Директива налаже да се обе наведене сметње отклоне. Наиме, потребно је отклонити економско двоструко опорезивање.³⁾ У питању је тзв. сукцесивно опорезивање, јер се истовремено опорезују добит филијале из које се исплаћују дивиденде матичној компанији и добит матичне компаније у коју су укључене дивиденде примљене од филијале.⁴⁾ Ради се о правно различитим обвезницима (матичној компанији и филијали, које представљају независна правна лица), али између којих постоји одређена економска веза (тј. контрола над капиталом). Овај облик економског двоструког опорезивања може да се јави било између две државе, било између две федералне јединице, али, евентуално, и унутар само једне пореске јурисдикције.⁵⁾

У том смислу, држави резидентства филијале је забрањено да уведе порез по одбитку на дивиденде које исплаћује матичној компанији – резиденту друге земље-чланице. Сем тога, земља резидентства матичне компаније мора или да се уздржи од укључивања примљених дивиденди у опорезиву добит (енг. *participation exemption method*), или да омогући да се од пореза на добит матичне компаније – у коју су укључене дивиденде примљене од филијале – одбије порез који је филијала платила у земљи свог резидентства на добит из које су исплаћене дивиденде (енг. *indirect credit method*).

Директива, према томе, налаже земљама-чланицама да морају да отклоне поменуто економско двоструко опорезивање код међукомпанијских дивиденди, али им при томе даје право избора између привилегије за холдинг (тј. афилијационе привилегије) или методе индиректног пореског кредита. Главни разлог због којег је допуштено право избора лежи у чињеници да се обе методе већ примењују у земљама-чланицама, те да државе, по правилу, нерадо пристају да пређу на нову методу. Наиме, земље-чланице које су и пре усвајања Директиве примењивале методу изузимања признају фискални суверенитет држави у којој се налази филијала. У том смислу, оне сматрају да о висини пореза којем треба да буде подвргнута добит филијале треба да одлучи искључиво земља извора (концепт “неутралности увоза капитала”).⁶⁾ Насупрот томе, земље-чланице код којих је у примени метода кредита полазе од принципа “неутралности извоза капитала”, према којем резидентна компанија која преко филијале остварује добит у другој земљи треба да

3. Вид. више о томе: Дејан Поповић, **Наука о порезима и пореско право**, Open Society Institute, Будимпешта, Савремена администрација, Београд, 1997, стр. 208-209.

4. Упоред.: Manuel Pires, **International Juridical Double Taxation of Income**, Kluwer, Deventer 1990, стр. 51.

5. Упоред.: Дејан Поповић, *op. cit.*, стр. 208.

плати исти износ пореза као и резидентна компанија која целокупну добит остварује само у земљи свог резидентства.⁷⁾ Због тога се порез на добит корпорација који је филијала платила у другој земљи може истаћи као порески кредит на рачун пореза на добит корпорација, који матична компанија плаћа на примљене дивиденде. Директива, при томе, предвиђа тзв. обичан кредит, тј. износ кредита је ограничен до нивоа пореза који би се иначе платио у земљи резидентства матичне компаније.

2. Услови за коришћење пореских погодности

Али, да би уопште могло да се стекне право на коришћење горе наведених пореских погодности, потребно је да кумулативно буду испуњена три основна услова. То су:

(1) *јавна форма*: корпорација мора да буде организована у једном од облика друштва капитала, који су наведени у Анексу Директиве. Примера ради, у немачком праву то су *Aktiengesellschaft*, *Kommanditgesellschaft auf Aktien*, *Gesellschaft mit beschränkter Haftung* и *bergrechtliche Gesellschaft*; у француском праву – *société anonyme*, *société en commandite par actions*, *société à responsabilité limitée* и јавноправна тела која обављају индустријску или комерцијалну делатност; у италијанском праву – *società per azioni*, *società in accomandita per azioni*, *società a responsabilità limitata*, као и јавноправна и приватноправна тела која обављају индустријске и комерцијалне активности; у грчком праву – *anonime etairia*; итд.). Следећи препоруку из Рудинговог извештаја⁸⁾, Комисија Европске заједнице је јула месеца 1993. године поднела предлог Савету Заједнице за допуну Директиве, у смислу проширења њеног важења на све облике предузећа који су подвргнути порезу на добит корпорација, без обзира на њихову правну форму. Такав предлог се, пре свега, односио на задружна предузећа у Белгији, Данској, Немачкој, Шпанији, Француској, Ирској, Луксембургу и Холандији, која до тада нису била поменути у Директиви.⁹⁾

6. Вид., у том смислу: Klaus Vogel, **World-wide vs. Source Taxation of Income: A Review and Revaluation of Arguments**, у: *Influence of Tax Differentials on International Competitiveness* (Proceedings of the 8th Munich Symposium on International Taxation), Papers by McLure, Sinn, Musgrave, etc., Kluwer Law and Taxation Publishers, Deventer, Boston, 1990, стр. 137-138.
7. Вид. о томе: D. Witteveen, **The Tax Treatment of Foreign Direct Investment and Joint Ventures**, *Economies in Transition: The Role of Tax Reform in Central and Eastern European Economies*, OECD, Paris 1990, стр. 4-5; **Taxing Profits in a Global Economy**, OECD, Paris 1991, стр. 39-42.
8. Комитет независних пореских експерата, на челу са тадашњим холандским министром финансија, Рудингом, је марта 1992. године објавио Извештај, у којем су, између осталог, констатоване значајне пореске разлике између земаља-чланица Европске заједнице у погледу система пореза на добит корпорација, начина на који се пружа олакшица за двоструко опорезивање добити остварене у другој земљи, пореских стопа, дефинисања пореске основице, стопа пореза по одбитку, итд. Вид.: **Report of the Ruding Committee: Conclusions and Recommendations of the Committee of Independent Experts on Company Taxation**, *European Taxation*, (32), бр. 4-5/1992.

(2) *пореско резиденцијство*: корпорације морају да буду резиденти одговарајуће земље-чланице. Компанија не може да буде, чак и ако постоји закључен порески уговор са државом изван Европске заједнице, порески резидент земље-нечланице. То, другим речима, значи да је корпорација која има двојно резидентство (тј. која је у исто време резидент једне од земаља-чланица /према критеријуму инкорпорације или стварног седишта/, али и резидент неке државе изван Европске заједнице /према пореском уговору, а најчешће полазећи од места ефективне управе/) искључена из примене Директиве. Ономогућавање компанијама са таквим двојним резидентством да користе пореске погодности предвиђене Директивом је последица чињенице да се двојно резидентство често користи за сврху пореског планирања, односно за злоупотребу пореског споразума.¹⁰⁾ Али, корпорације које имају двојно пореско резидентство само унутар Европске заједнице (тј. које су истовремено резиденти две различите земље-чланице) нису искључене из примене Директиве о пореском третману дивиденди које филијала исплаћује матичној компанији, па се на њих односе пореске погодности предвиђене Директивом.

(3) *подвргнутој националном порезу на добити корпорација*: корпорације (и филијала, и матична компанија) морају да буду обвезници националног пореза на добит корпорација (нпр. *Körperschaftsteuer* у Немачкој; *impôt sur les sociétés* у Француској; *corporation tax* у Великој Британији, *imposta sul reddito delle persone giuridiche* у Италији; итд.).

Сем тога, Директива предвиђа још два допунска услова, и то:¹¹⁾

(а) минимално “значајно учешће” (енг. *holding*) у капиталу филијале¹²⁾, тј. 25% акцијског капитала, односно гласачких права¹³⁾, и

(б) минимални период држања акцијског капитала (енг. *holding period*), који износи непрекидно две године. Остаје, међутим, отворено питање да ли значајно учешће мора да постоји две године пре него што је извршена расподела дивиденди, или, пак, мора да се задржи две године након што је расподела добити већ извршена. Минимални холдинг период од две године није обавезан, па земље-чланице могу да поставе и много краћи период држања акција (нпр. 12 месеци или, чак, 6 месеци).

Већина земаља-чланица (нпр. Данска, Португалија и др.) предвиђа да се право на привилегован третман међукомпанијских дивиденди стиче само ако матична компанија држи најмање 25% акција или удела филијале. Али, има и земаља које минимално учешће одређују у знатно нижем проценту (нпр. Холандија и Шпанија

9. Вид.: Ben Terra - Peter Wattel, **European Tax Law**, Kluwer Law and Taxation Publishers, Deventer, Boston, 1993, стр. 177.

10. Упоред. о томе: *ibid.*, стр. 177-178.

11. Вид.: члан 3. **Директиве**.

12. Вид., у том смислу: Arnold A. Knechtle, **Basic Problems in International Fiscal Law**, Kluwer, Deventer 1979, стр. 105.

13. У том смислу, вид.: Eric Tomsett, **The Directive on Parent-Subsidiary Taxation**, *World Tax News*, December 1990, стр. 7; Упоред. такође: **The Parent-Subsidiary Directive and International Tax Planning**, Loyens Lefebvre Rädler- European Tax Network, Amsterdam 1992, стр. 9-10.

– 5%, Немачка и Француска – 10%, и др.).¹⁴⁾ У српском Закону о порезу на добит предузећа прописано је да ће, са становишта пореске привилегије која се даје међукомпанијским дивидендама, однос између матичног предузећа и (нерезидентног) зависног предузећа постојати уколико једна корпорација држи најмање 25% капитала друге корпорације.¹⁵⁾ То, другим речима, значи да је српско пореско законодавство преузело услов предвиђен *Parent-Subsidiary* Директивом. Међутим, савезни Закон о основама пореског система не прописује “значајно учешће” код исплате међукомпанијских дивиденди.¹⁶⁾

Што се тиче дужине холдинг периода, у неким земљама-чланицама се такав период уопште не прописује (нпр. Француска, Шведска, Холандија и др.). Друге земље су се, пак, определиле за решење садржано у Директиви Европске заједнице о пореском третману дивиденди које филијала – резидент једне земље-чланице исплаћује матичној компанији – резиденту друге земље-чланице, а то је две године (нпр. Данска, Португалија и др.). У Немачкој је предвиђен холдинг период од 12 месеци (у случају нерезидентне филијале), у Шпанији - у трајању које одговара претходној пореској години (независно од тога да ли је у питању резидентна или нерезидентна филијала), итд. У Србији, законодавац поступа другачије, у зависности од тога да ли дивиденде исплаћује резидентна или нерезидентна филијала. У случају када је филијала резидент, није прописана дужина холдинг периода. Међутим, у ситуацији када исплату дивиденди врши нерезидентна филијала захтева се непрекидно учешће матичног предузећа у капиталу филијале у трајању од годину дана.¹⁷⁾

3. Порез по одбитку на дивиденде

Почев од 1992. године, највећи број земаља-чланица Европске заједнице је у своја национална пореска законодавства имплементирао Директиву о односу матичне компаније и филијала код међукомпанијске исплате дивиденди, чији је један од основних циљева био да се укине порез по одбитку на дивиденде (енг. *dividend withholding tax*), које је филијала исплатила матичној компанији на територији Европске заједнице. Директива користи термин “расподела добити” (енг. *distributions of profit*), али га не дефинише. Међутим, прилично је јасно да овим појмом нису обухваћени капитални добици настали приликом продаје учешћа у капиталу филијале. Истина, неке земље-чланице проширују важење пореске погодности (тј. изузимање) и на такве капиталне добитке (нпр. Белгија, Холандија, Луксембург), али их Директива на то не обавезује.¹⁸⁾

14. Вид.: **European Tax Handbook**, International Bureau of Fiscal Documentation, Amsterdam 1997.

15. Вид.: члан 51. став 1. **Закон о порезу на добит предузећа**, *Службени гласник РС*, бр. 43/1994, 53/1995, 52/1996, 54/1996, 42/1998, 48/1999 и 54/1999.

16. Вид.: члан 144. **Закон о основама пореског система**, *Службени лист СРЈ*, бр. 30/1996.

17. Вид.: члан 51. став 1. **Закон о порезу на добит предузећа**; члан 144. став 2. **Закон о основама пореског система**.

Све међукомпанијске исплате дивиденди унутар територије Европске заједнице, почев од 1. јануара 1992. године, морају да буду ослобођене од обавезе пореза по одбитку, који би увела земља резидентства филијале.¹⁹⁾ Привремени изузеци су, у том погледу, били предвиђени за Немачку, Португалију и Грчку, којима је допуштено да још неко време могу да обрачунавају и наплаћују порез по одбитку на дивиденде.²⁰⁾ Грчкој је дато право да може да настави да наплаћује порез по одбитку све док не почне да обрачунава порез на добит корпорација и на расподељену добит. Наиме, у моменту усвајања Директиве у Грчкој је расподељена добит била опорезована само на нивоу акционара, док је једино акумулисана, тј. нерасподељена добит била погођена теретом пореза на добит корпорација. Сасвим је јасно да је у таквом систему неопходан и даље порез по одбитку на дивиденде, с тим да стопа не сме да буде већа од оне која је унета у уговоре о избегавању двоструког опорезивања. Што се тиче Немачке, њој је Директивом допуштено да може да наплаћује порез по одбитку до 1. јула 1996. године, имајући у виду да ће од тада у овој држави да буде у примени систем двојних стопа, који подразумева разлику од најмање 11 процентних поена између стопе на акумулисану добит и стопе на расподељену добит. Уз то, постоји ограничење да стопа пореза по одбитку не сме да пређе 5%. Португалији је било допуштено да може да задржи порез по одбитку по стопи од 15% до 1998. године, односно по стопи од 10% од 1998. до 2000. године. Овакав изузетак је учињен искључиво из буџетских разлога.²¹⁾ Уколико су у уговорима о избегавању двоструког опорезивања које Португалија има закључене са другим земљама-чланицама предвиђене ниже стопе, примениће се ове ниже стопе пореза по одбитку.

4. Афилијациона привилегија

Афилијациона привилегија (привилегија за холдинг) (енг. *affiliation privilege*) се, да поновим, састоји у томе што се међукомпанијске дивиденде које је матична компанија примила од своје филијале изузимају из основице пореза на добит који плаћа матична компанија. Овај облик пореске погодности је у примени, када су у питању резидентне филијале, у Француској, Шведској и Холандији. Када исплату дивиденди врши нерезидентна филијала, пракса земаља-чланица се, међутим, разликује.²²⁾ Наиме, национална пореска законодавства појединих земаља-чланица предвиђају извесне допунске услове. Тако је, примера ради, у Францу-

18. Упоред., нпр.: Ben Terra - Peter Wattel, *op. cit.*, стр. 182-183.

19. Вид.: члан 5. **Директиве**.

20. Вид. у том смислу: Robert H. Boon - Machiel V. Lambooi, **EC Parent-Subsidiary Directive: Steps Towards Harmonization of Direct Taxes**, *Tax Planning International Review*, The Bureau of National Affairs, 1991, стр. 10; Ben Terra - Peter Wattel, *op. cit.*, стр. 183-184.

21. Упоред., нпр.: Francisco de Sousa da Camara, **Portugal: Taxation of Branches and Subsidiaries**, *European Taxation*, (31), бр. 7/1991, стр. 210-214.

22. Вид., у том смислу: Ben Terra - Peter Wattel, *op. cit.*, стр. 175-176.

ској потребно да матична компанија буде “чиста” холдинг компанија (тј. њен основни задатак треба да буде искључиво држање акција нерезидентне филијале), затим учешће у акцијском капиталу нерезидентне филијале треба да чини најмање две трећине укупног трајног капитала матичне компаније, док најмање две трећине добити, исказане у пословном билансу матичне компаније (искључујући капиталне добитке), треба да је остварено од држања акција.²³⁾ Афилијациона привилегија се, у односу на дивиденде које исплаћује нерезидентна филијала, пружа само путем уговора о избегавању двоструког опорезивања. У Холандији исти режим, у начелу, важи и за резидентне, и за нерезидентне филијале, али су у оба случаја прописани неки додатни услови, као што су: матична компанија мора да држи најмање 5% номиналног, односно уплаћеног капитала филијале, учешће не сме да буде искључиво *portfolio* инвестиција, а нерезидентна филијала има обавезу да порез на добит корпорација плати по уобичајеној (а не сниженој) стопи у земљи свог резидентства.²⁴⁾ У Шведској се пореска привилегија односи на дивиденде које исплаћују нерезидентне филијале, само ако је филијала у земљи свог резидентства или, евентуално, у трећој држави била подвргнута порезу који је “упоредив са шведским порезом”; итд. У СР Југославији се савезним пореским законом привилегија пружа само нерезидентним филијалама, док је српским националним законодавством погодност дата и дивидендама примљеним од нерезидентне филијале, и дивидендама примљеним од резидентне филијале, с тим што се за нерезидентну филијалу захтева минимално учешће у њеном капиталу од 25%, и то са најмањим трајањем од годину дана (које претходи подношењу биланса), док за резидентну филијалу такви услови нису предвиђени.

5. Уједначавајући порез

У случају “привилегије за холдинг”, дивиденде које је матична компанија примила од своје филијале се изузимају из основице пореза на добит који плаћа матична компанија. Претходан услов за примену ове пореске погодности се састоји у томе да добит филијале треба најпре да буде опорезована у целости, по уобичајеној стопи пореза на добит корпорација. Пошто се у земљама које примењују систем импутације (нпр. Француска, Велика Британија, Италија и Немачка) одобрава порески кредит, у намери да се ублажи терет пореза на добит корпорација на расподељену добит, у ситуацији када би се добит филијале опорезовала нижом стопом, пореска олакшица би се, посредством наведене пореске привилегије, пренела на матичну компанију. Да би се то избегло, у националним пореским законима одређеног броја земаља-чланица је предвиђен механизам уједначава-

23. Вид. о томе: Jean-Nicolas Andrieu - Pascal Gastineau, **International Holding Companies in France – Modification of the Tax Regime**, *Intertax*, бр. 12/1990, стр. 598-599.

24. Вид., нпр.: Pieter M. Smit - Stef van Weeghel, **Parent-Subsidiary Directive. The Netherlands**, *European Taxation*, (32), бр. 4-5/1992, стр. 166-167; J. Mittendorf, **The Netherlands: The Affiliation Privilege**, *European Taxation*, (17), бр. 3/1977, стр. 80-84.

јућег пореза (нпр. у Француској *précompte*; у Великој Британији - *advance corporation tax*; у Италији - *maggiorazione di conguaglio*, у Немачкој – *Ausschüttungsbelastung*; итд.). У Француској је, на пример, *précompte* једнак износу од 50% нето расподељених дивиденди, тј. 33,33% дивиденди увећаних за порески кредит. Овај механизам је у примени, без обзира да ли се дивиденде исплаћују резидентним или нерезидентним акционарима.

Главни задатак уједначавајућег пореза је да онемогући добијање импутационог пореског кредита, уколико на добит из које је исплаћена дивиденда није плаћен порез (нпр. због пореског ослобођења). У ситуацији када се дивиденде исплаћују из добити која је била подвргнута сниженој стопи пореза на добит корпорација, односно која је, евентуално, било ослобођена од опорезивања, или, пак, из добити која је остварена најмање пет година пре него што је извршена расподела добити, филијала је у обавези да добит намењену за расподелу подвргне уједначавајућем порезу.²⁵⁾

Термином “порез по одбитку”, који се користи у Директиви, није обухваћено аконтационо плаћање пореза на добит корпорација (*précompte*) земљи резидентства филијале, која врши исплату дивиденди матичној компанији. Међутим, Директива Европске заједнице допушта земљама-чланицама, које су пореску интеграцију спроводиле на нивоу акционара применом система импутације, да и даље наставе да примењују уједначавајући порез.²⁶⁾

6. Индиректни порески кредит

Индиректни порески кредит се састоји у праву матичне компаније да може, пошто је дивиденде примљене од филијале већ укључила у своју опорезиву добит, да умањи обрачунати порез на добит корпорација за износ који одговара порезу, који је филијала платила на добит из које су исплаћене дивиденде. Износ примљених дивиденди се, при томе, књиговодствено увећава за одговарајући износ пореза на добит који је филијала платила.

Законодавац у Републици Србији се определио да код међукомпанијске исплате дивиденди примењује индиректни порески кредит – једну од понуђених могућности предвиђених Директивом Европске заједнице о пореском третману дивиденди које филијала – резидент једне земље-чланице исплаћује матичној компанији – резиденту друге земље-чланице – и то било да је исплатилац дивиденди резидентна или нерезидентна филијала.²⁷⁾ Што се тиче савезног Закона о основама пореског система, он, међутим, садржи одредбу о индиректном пореском кредиту само када се у улози исплатиоца налази нерезидентна филијала. Због тога би, у ситуацији када дивиденде исплаћује филијала, која је југословенски резидент,

25. Вид. о томе више: *The Management of Corporate Taxes*, Touche Ross and Co., London 1989, стр. 177-178.

26. Вид.: члан 7(2) Директиве.

27. Вид.: чл. 50-52. и 56. Закона о порезу на добит предузећа.

могло да се догоди да се дивиденде које она исплаћује, такође, резидентном матичном предузећу опорезују и на нивоу филијале, и на нивоу матичног предузећа. Тиме би остао да постоји проблем sukcesивног опорезивања у ситуацији када је исплатилац дивиденди резидентна филијала.

Према српском пореском праву, матичном предузећу – резиденту Србије може се умањити обрачунати порез на добит предузећа за износ који одговара порезу који је његова нерезидентна филијала платила у другој републици, односно држави на добит из које су исплаћене дивиденде, које се укључују у приходе матичног предузећа, и на те исплаћене дивиденде.²⁸⁾ Поступак обрачунавања пореског кредита је у овом случају прилично компликован. Приходи од дивиденди из нерезидентне филијале се укључују у приходе резидентног матичног предузећа, у износу који је увећан за плаћени порез на добит предузећа, односно за порез по одбитку на дивиденде. Порески кредит може да се користи за умањење обрачунатог пореза матичног предузећа највише до износа пореза који би у Србији био обрачунат на добит, односно на дивиденду. Претходно је, међутим, потребно да матично предузеће поднесе надлежном пореском органу одговарајуће доказе о величини свог учешћа у капиталу нерезидентне филијале, дужини трајања тог учешћа, као и о износу пореза који је филијала платила у Црној Гори, односно у другој држави.

У питању је, дакле, двоструки порески кредит. С једне стране, матичном предузећу се одобрава индиректни порески кредит (тј. кредит за основни порез), у односу на онај део пореза на добит који је у земљи свог резидентства платила филијала, који се може приписати добити из које је извршена расподела дивиденди матичном предузећу. На овај начин се елиминише економско двоструко опорезивање. Али, механизам индиректног пореског кредита не елиминише економско двоструко опорезивање када су у питању акционари – физичка лица, већ само код међукомпанијских исплата дивиденди. Објашњење лежи у чињеници да физичка лица немају право на кредит за плаћени порез на добит из које су дивиденде исплаћене.²⁹⁾ С друге стране, у односу на примљене дивиденде, резидентно матично предузеће има право да истакне као порески кредит порез који је у Црној Гори или у иностранству плаћен по одбитку на исплаћене дивиденде. Овде је, заправо, реч о директном пореском кредиту, којим се спречава двоструко правно опорезивање.

С обзиром да оба пореска кредита могу да се користе за умањење обрачунатог пореза матичног предузећа највише до износа који би по одредбама српског Закона о порезу на добит предузећа био обрачунат на добит, односно на дивиденду, они спадају у обичан кредит.³⁰⁾

Следећи хипотетички пример показује на који би начин у пореској пракси Србије функционисала ова два пореска кредита код међукомпанијске исплате дивиденди. Пођимо, при томе, од претпоставке да филијала плаћа порез на добит по

28. Вид.: члан 50. став 1. **Закона о порезу на добит предузећа.**

29. Вид.: Гордана Илић – Попов, **Основица пореза на добит корпорација**, Правни факултет у Београду, Београд 1995, стр. 293.

30. Вид. више: Дејан Поповић, *op. cit.*, стр. 232-235.

стопа од 25%, и да је порез по одбитку на дивиденде који се наплаћује на нивоу филијале 15%, док су на нивоу матичног предузећа стопе ова два пореза 30% и 20%, респективно.

А. Ниво филијале

1. Добит пре опорезивања	2.000
2. Порез на добит предузећа (25% од 1)	500
3. Добит за расподелу (1-2)	1.500
4. Порез по одбитку (15% од 3)	225
5. Исплаћена дивиденда (3-4)	1.275
6. Укупан порез наплаћен на нивоу филијале (2+4)	725

Б. Ниво матичног предузећа

7. Примљена дивиденда (5)	1.275
8. Увећање по основу пореских кредита (2+4)	725
9. Бруто приход од дивиденде (7+8)	2.000
10. Порез на добит предузећа (30% од 9)	600
11. Индиректни порески кредит (2)	500
12. Разлика за плаћање (10-11)	100
13. Преостало за дивиденду (9-10)	1.400
14. Порез по одбитку (20% од 13)	280
15. Директни порески кредит (4)	225
16. Разлика за плаћање (14-15)	55
17. Дивиденда која остаје за исплату акционарима (13-14)	1.120
18. Укупан порез наплаћен на нивоу матичног предузећа (12+16)	155

В. Збирни порески терет (6+18)

880

Из наведеног примера се види да матично предузеће – резидент Србије има обавезу да, у погледу дивиденди примљених од филијале, спроведе врло сложен поступак њиховог књиговодственог увећавања за износ пореза који је на нивоу филијале плаћен на добит из које су исплаћене дивиденде, као и пореза на дивиденде који је по одбитку плаћен, такође, у филијали. Тек затим, оно има право да од пореза обрачунатог на сопствену добит одбије порез на добит предузећа, који је

платила филијала на добит из које су расподељене дивиденде, тј. индиректни порески кредит. Матично предузеће има, исто тако, право да од обрачунатог пореза по одбитку на дивиденде које сама исплаћује одбије директни порески кредит, који је једнак порезу по одбитку који је филијала платила приликом исплате дивиденди матичном предузећу.

7. Закључне напомене

До октобра 1993. године поступак имплементације Директиве о пореском третману дивиденди које филијала исплаћује матичној компанији је, у највећој мери, окончан широм Европске заједнице. Али, мере имплементације су се доста разликовале између националних пореских законодавстава (нпр. неке земље-чланице су се определиле за афилијациону привилегију, док су друге уградиле порески кредит у своја пореска законодавства; поједине земље-чланице примењују класичан систем опорезивања добити, док су друге земље-чланице прихватиле неки од система пореске интеграције /нпр. систем двојних стопа, систем импутације и др./). Али, у ситуацијама када националне мере имплементације не испуњавају основне захтеве које је поставила Директива, односно када имплементација није спроведена потпуно или тачно, могуће је да порески обвезници претрпе одређену штету. Због тога се намеће питање да ли у таквим ситуацијама порески обвезници могу непосредно да се ослоне на одредбе Директиве. Тако, на пример, члан 5. Директиве, који предвиђа укидање пореза по одбитку на дивиденде (уз одређене, рестриктивне изузетке) не оставља никакво дискреционо право земљама-чланицама, и чини се довољно јасним, прецизним и безусловним да би имао непосредни ефекат. Члан 4. у којем се уређује питање елиминисања економског двоструког опорезивања расподељене добити, недвосмислено даје право земљама-чланицама да могу да изаберу између две методе – методе изузимања или методе кредита, па преовлађује став да се и одредбе овог члана могу непосредно примењивати.

Један од главних резултата имплементације Директиве о пореском третману међукомпанијских дивиденди у национална пореска законодавства земаља-чланица Европске заједнице је у томе што је омогућена слободна исплата дивиденди између филијала и матичне компаније унутар Заједнице, односно слободно кретање капитала. Због тога, питања злоупотребе пореских споразума, као и преумеравања добити из једне у другу земљу-чланицу губе на значају.

Што се тиче српског пореског права, може се слободно закључити да је оно у највећој мери усаглашено са правом Европске уније у области непосредних пореза, те да су, макар када је реч о исплати дивиденди од стране филијале матичном предузећу, обезбеђени услови за имплементацију наведене Директиве Савета Европске заједнице.